

LIDT FRA VALLEKILDE

Af Povl Hansen.

SOGNERKIRKEN i Vallekilde har en såre skøn beliggenhed på den søndre rand af bakkerne; fra ringmuren om kirkegården falder jordsmonnet stærkt ned mod den inddæmmede Svinninge vejle. Den stejle opgang vestfra mod kirkeporten er forskønnet med en lille træplantning. Kirken selv er ret smuk og tager sig godt ud med sit anselige tårn, sit sakristi (mod nord) og sine to våbenhuse, et mod syd og et mod nord (det sidste bruges nu som ligkapel). I tårnet hænger to klokker fra 1508 og 1748, bægge med usædvanlig ren og skøn klang. Altertavlen er fra slutningen af det 16de århundred, men senere ommalet. Prædikestolen er temmelig tarveligt arbejde, omtrent fra samme tid som altertavlen. I våbenhuset er der en jærnbeslået dør med dyrefigurer, udmærket arbejde. Den er nu naglet fast til væggen. I tårnummets væg findes indmuret en ligsten af sort marmor over præsten, hr. Schytte, død 1759. Desuden findes i kirken flere andre ligsten og — lige for indgangsdøren — et velbevaret krucifiks.

Blandt præsterne i Vallekilde kan nævnes N. F. S. Grundtvigs bedstefar Otto Grundtvig, født den 16. april 1704, kaldet af Fr. Rostgård til præst på Sejro 1732, hvorfra han 1760 flyttedes til Vallekilde.

Af kirkebogen fra Vallekilde ses, at denne by ikke var helt ukendt i slægten, idet en af Ottos sønner tid-

ligere har været kapellan hos den forrige sognepræst i Vallekilde, Schytte, efter hvis død Otto blev kaldet til Vallekilde, mens sønnen (Jørgen) blev hans efterfølger på Sejro.

Kort tid efter faderens ankomst til sit ny embede var Kristian — en anden af sønnerne — bleven knyttet til samme sted, idet godsejeren til Dragsholm, Zytphen-Adeler år 1762 havde kaldet ham til degn i Vallekilde, hvad der fremgår af „Sjællandske tegnelser“ (rigsarkivet). Den 18. febr. 1763 findes nemlig udfærdiget en „ordre“ til biskop Harbo, „at studiosus Kristian Grundtvig må til degn for Vallekilde og Hørve menigheder antages, endskønt han ej har været skoleholder.“

Men at Kristian Gr., skønt „studiosus“ må anholde om et degnekald, aner vi grunden til gennem en tilladelse, der 1758 af de kirkelige myndigheder gives ham at „komme i gejstlig embede, uagtet hans kone Anne Rasmusdatter havde kommen i barselsæng umiddelbart efter bryllupet.“

Det bemærkes udtrykkelig, at denne tilladelse gives, „så som hans levned siden har været upåklageligt.“

Jeg ser mig ikke i stand til at kunne afgøre, om denne „studiosus“ er den samme, som Frederik Kristian Grundtvig, der en tid var ansat som feltpræst ved hæren „i Holsten“, men senere blev præst i „Lund for Lund“.

Lige så lidt her som på Sejro var Otto Grundtvigs sognebørn lette at komme til rette med; selv med Dragsholm kom det til rivninger. År 1766 blev Otto Gr. saaledes stævnet til Dragsholm birketing. Stævningen var udtaget af ridefoged Eggerts på Rødegård i Vindekilde; men dette skete på kammerjunker Zytphen-Adelers vegne.

Anklagen lød på, at den ny sognepræst skulde have drevet ulovlig skovhugst i en skov, som tilhørte Dragsholm gods.

Grundtvig søgte da og fik fri proces (beneficio pauperatis), som det fremgår af følgende kongelige skrivelse: (se Sjællandske tegnelse nr. 422, år 1766).

„Til stiftsbefalingsmand Barner!

Vor synderlige gunst tilforn! Da vi . . . allernaadigst haver forundt sognepræsten for Vallekilde Hørve menigheder — udi det dig allernådigtst anbetroede amt — hr. Otto Grundtvig vores allernådigste bevilling til på ustemplet papir at måtte føre en sag imod os elskelige kammerjunker Adeler på Dragsholm anlangendes et lidet tjørnekrat, som skal ligge udi hans præstegårds sædejord på Hørve bys mark, hvilket kammerjunkeren vil have anset for Dragsholms skov, så er hermed vores allernådigste villie og befaling, at du anordner bemældte Otto Grundtvig en prokurator, der samme sag for hannem haver at udføre.

Dermed o. s. v.

Christiansborg slot d. 18. Juli 1766.“

Under tingdelingens videre forløb beviste Grundtvig med vidner fra omegnens befolkning, at den skov, hvori han har hugget — „Præstesnaven“ er dens navn — den hører til præstekaldets anneksgård i Hørve, og at denne igen hører med til præstekaldet ses af gamle „tingvidner“.

Eggerts søgsmål bliver derfor af retten afvist; og de udtryk, han i den anledning havde tilladt sig at bruge om den ny præst, blev kendt for døde og magtesløse at være. Grundtvig derimod kendtes for en retmæssig bruger af „Præstesnaven“, dog — efter udvisning fra Dragsholm.

— Endvidere fortælles, at da han **engang** i året 1777 stod i kirken og skulde døbe et barn, trængte samme barns fader — der var fuld — sig hen til den kone, der skulde holde barnet over dåben, og vilde rive

det fra hende, idet han råbte, at han vilde bære sit eget barn. Hvad enden på striden blev, nævnes ikke.

Samme år, som denne begivenhed fandt sted, brændte hele præstegården. Den blev dog atter opført i god stand: 66 fag hus i alt; deraf 17 fag stuehus. Den blev, hedder det, opbygget efter den tids lejlighed med bindingsværk og stråtag.

Den ny bygning blev i de første år indviet ved en hel række bryllupsfester i præstens familie. Den første fejredes d. 9. jan. 1770, det var, da præstens datter **Christiane**, blev gift med en købmand fra Holbæk. Så fulgte den store dobbelte højtid d. 8. oktober 1771. Den dag viede Otto Grundtvig selv i hjemmet to af sine døtre, nemlig **Frederikke Severine** til Nic. Ed. Balle, sognepræst til **Kellerup og Gøtrup** — senere biskop over **Sjælland** — og **Ane Cathrine** til H. Chr. From, res. kap. i Viborg. Og den 21. juli 1772 havde han den glæde at døbe Balles og Frederikkes søn: **Severin Vilhelm Arctander**. Balle var den gang bleven professor theologiæ i København. Samme sommer stod endnu to brylluper i præstegården: Den 29. septbr. viede O. Gr. sin søn **Jørgen** og afsluttede derpå selv rækken ved at lade sig vie til mad. **Anna Margrethe**, f. Jensen, enke efter en provst Friis.

Ved alle disse lejligheder havde hans søn **Kristian** gået ham til hånd som degn.

Gamle **Otto Grundtvig** levede dog ikke længe efter sit ny giftermål. Han jordedes på Vallekilde kirkegård. For nogle år siden lod **hans sønnesøns søn, præsten Frederik Lange Grundtvig**, en **mindesten sætte** på det sted, overleveringen udpegede som den gamle præsts gravplads.

Honoratus Bonnevie, hvis slægt stammede fra Frankrig, blev 1824 præst i Vallekilde. Dette var da den nærmeste grund til, at hans søstersøn, den unge, be-

gavede kunstner Johan Thomas Lundbye også blev godt hjemme i Vallekilde. Kunsthistorikeren Karl Madsen skriver således: „Et af Lundbyes tidligste forsøg med oljefarve fremstiller Vallekilde præstegård, og et af hans første landskaber, udstillet 1837, er „Et sjællandsk landskab fra egnen ved Vallekilde“. „Den lille Hankehøj hæver sig op over en gul kornmark: i baggrunden til venstre ses Kattegat; til højre den kegleformede top af Vejrhøj. Som staffage er i forgrunden anbragt en lille strikkende pige med en mægtig kyse og lange drengbukser under korte skørter, — præstens niårige datter, den lille Regine; hun står i samtale med en vogterdreng, der hviler på jorden ved siden af sine får Billedet er den første åbenbaring af Lundbyes ejendommelighed som landskabsmaler der er her for første gang i dansk malerkunst fortalt om storhed i ægte dansk natur; synet i dette billede var nyt Han var Sjællands maler.“

År 1840 maler Lundbye et nyt billede, omtrent fra samme sted: „Sjællandsk landskab, i baggrunden Vejrhøj og det gamle Dragsholm slot.“

Motivet er fra Bjerresø mark ved stendyssen. Baggrund og belysning er omtrent det samme på de to billeder.

Fra en lidt senere tid er hans lille billede af Hankehøj på præstegårdens mark: den lille, grønne høj løfter sig skarpt op mod en ganske klar, kold luft med små skyer. Det er efterår, og kvæget går løst, vogtet af en dreng. På højen står et par store tjørn, som luder stærkt fremover, tvunget af nordvestvinden. Om dette lille billede skriver Karl Madsen, at vel har det enkelte mangler; „men al den glæde, som maleren har følt ved synet af den danske natur, fortæller det lille billede for os. Det er så ejendommelig stemningsrigt; i al sin lidenhed så storladent og karakterfuldt, at det, én gang

set, vil være uforglemmeligt for ethvert menneske med nogen sans for kunst.“

Dette billede findes nu på den Hirschsprung'ske malerisamling i København.

Som bekendt faldt Lundbye for et vådeskud 1848 i begyndelsen af krigen, hvori han var gået med som frivillig.

I den gamle Vallekilde præstegård blev senere bestemmelsen taget om oprettelsen af folkehøjskolen i Vallekilde (se Ernst Trier: „25 års skolevirksomhed i Vallekilde“). Den gang bode den unge V. J. Hoff som kapellan også i præstegården; og i hans lille lejlighed blev sagen forhandlet og afgjort, og en skolegerning næste år (1865) begyndt i lejede stuer i nabogården.

Denne gård er senere brændt; men på det sted, hvor gårdens storstue, Triers første skolestue var, blev på højskolens 50 års mindededag lagt en mindesten.

Lidt østen for sognekirken ligger folkehøjskolen og Korskirken, omringet af en helt ny by med præstebolig, friskole o. s. v. Yndigt breder den sig med sine huse og frugtbare haver ned over den sydlige skråning af de store bakker. Højskolens ældste bygning opførtes af theologisk kandidat Ernst Trier 1866.

Vest for denne bygning står nu Triers mindesmærke, modelleret af prof. Joakim Skovgård og hugget i bornholmsk granit. Underliggeren, en mægtig stenblok, er hidskaffet fra Palæstina.

Et tusinde alen øst for skolen findes den Trier'ske gravplads med Ernst Triers og fleres grave.

Korskirken opførtes 1882 af valgmenigheden og efter tegning af højskolelærer og bygmester Andreas Bentsen.

Den blev noget udvidet og til dels ombygget 1919 (arkitekt Ivar Bentsen). Ved den lejlighed indbyggedes hvælvinger, påsattes kobbertækt spir samt tilføjedes våbenhus mod vest og korrunding mod øst.

I den ny korrundings tre store vinduer findes glas-malerier af prof. Joakim Skovgård, fremstillende Kristi genkomst og de dødes opstandelse.

Det tidligere alterbillede (den tabte søns hjemkomst), malet af prof. Jørgen Roed efter et udkast af hans tidlig afdøde søn Holger Roed og skænket menigheden af grosserer Jens Lund, København, havde lidt meget af tidens tand. Det fik nu sin plads ved siden af kirkens hovedindgangsdør på kirkens vestlige væg.

Af den hovedgård, som fra Valdemar Atterdags tid og til op mod reformationstiden skal have ligget i Vallekilde, er der nu intet som helst spor, ikke en gang stedet, hvor den har ligget, véd nutiden at nævne. —
